

רוּחַ ממקום שישן שם, שקנה שם שביתה, **דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי**.

וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמוֹת לכל צד, היינו שטח של שמונה אמות על שמונה אמות, שלדעתם אין קונים שביתה אלא לדעת³³.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: וְהוּא בְּאַמְצָעַן - שלא כחכמים הסוברים שיש לו ארבע אמות לכל רוח, אלא הוא באמצען, ויש לו רק שתי אמות לכל צד.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְאַיְהָ רוּחַ שִׁירְצָה יֵלֵךְ שרשאי לברור לו ארבע אמות לכל רוח שירצה. **וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה לרבי אליעזר, שְׂאֵם בְּרַר לוֹ** ארבע אמות, בין באמירה בין המעשה, **שְׂאֵם בְּרַר לוֹ לְחֹזֵר בּוֹ** ולבחור לו ארבע אמות אחרות לצד אחר:

משנה 1

הָיוּ שְׁנַיִם - שני אנשים, ולכל אחד יש ארבע אמות, **וּמִקְצַת אַמוֹתָיו שָׁל זֶה מוּבְלָעוֹת בְּתוֹךְ אַמוֹתָיו שָׁל זֶה** - מביאין את מזונם **וְאוֹבְלִין בְּאַמְצָעַן** - בתוך האמות המשותפות, **וּבְלֶבֶד שָׁלָא יוֹצִיא זֶה מִתּוֹךְ שְׁלוֹ לְתוֹךְ שְׁל חֶבְרוֹ** - שלא יוציא מחוץ לארבע אמות שלו לתוך אמותיו של חברו.

הָיוּ שְׁלֹשָׁה אנשים, ולכל אחד מהם יש ארבע אמות, **וְהָאֲמִצְעֵי מְבֻלָּע בֵּינֵיהֶן** - תחום ארבע אמותיו של האמצעי מובלע בתוך תחומם של השניים החיצוניים - **הוּא** - האמצעי **מִתֵּר עִמָּהֶן** - עם כל אחד מהם באמות המשותפות, **וְהֵן מִתְרִין**

ר' עובדיה מברטנורא אמה לכל רוח. דסבר ר' יוחנן בן נורי חפצי הפקר שאין להם דעת בעלים, קונים שביתה במקומן ויש להם אלפים אמה לכל רוח, והישן שאין לו דעת בשעה שקונה שביתה דינו כחפצי הפקר ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ורבנן סברי חפצי הפקר אין קונים שביתה במקומן, אלא הזוכה בהן מוליכין למקום שהוא יכול לילך, הכא נמי הישן אינו קונה שביתה ואין לו אלא ארבע אמות בלבד. והלכה כרבי יוחנן בן נורי שהישן קונה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח. אבל בנכסי הפקר הלכה כחכמים שהן כרגלי כל אדם ואין קונים שביתה במקומן, אלא הזוכה בהן מוליכין למקום שהוא יכול לילך: וחכמים אומרים אין לו אלא ד' אמות. הואיל ובשעה שקדש היום היה ישן לא קנה שביתה, ואין לו אלא ארבע אמות שזכתה לו תורה דכתיב (שמות טז) שבו איש תחתיו וקומתו של אדם בינוני ג' אמות ואמה אחת לפשוט ידיו ורגליו: ר' אליעזר אומר והוא באמצען. חכמים סברי יהבינן ליה ארבע אמות לכל רוח, ור' אליעזר סבר כי יהבינן ליה ארבע אמות היינו ב'

אמות לכל צדיו: לאיזה רוח שירצה. ישול ארבע אמות, ואחר שבידר צד אחד אין יכול לחזור ולברור צד אחר: ו היו שניים. עומדים רחוק זה מזה שש אמות דמובלעין ב' אמות של כל אחד לתוך של חברו, מביאין ואוכלין בתוך שתי אמות. ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך שתיים החיצונות שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפציו: והאמצעי מובלע ביניהם. שתי אמותיו בתוך של זה ושתי אמותיו בתוך של זה. הוא מותר עם כל אחד, פונה לכאן ומשתמש עם זה

ר' עובדיה מברטנורא

ופונה לכאן ומשתמש עם זה: לג' הצרות. והם זו אצל זו: פתוחות לרשות הרבים. דכל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת הרגל זו על זו, והשתא אינן אסורות זו על זו: עירבו שתיהן עם האמצעית היא מותרת עמהן וכו'. ורבנן אפליגו עליה דר"ש בהא ואמרי כולן אסורות זו בזו. והשתא קאמר להו ר"ש והלא זה הדבר שהיו ג' והאמצעי מובלע בינתיים ואתם מודים שהוא מותר עמהן והם מותרים עמו דומה לג' חצרות, ואמאי קמפלגיתו עלי בג' הצירות, ואמרי ליה רבנן התם בשלש חצירות מתוך שמרובים הם שתיים החיצונות האסורות זו בזו יבואו להוציא מזו לזו, והאמצעית לא יבהא אדעתה ולא מדכרא להו, דאמרי שמא אחד מדיוירי האמצעית שמותר בזו ובזו הוא שמוציא. אבל הכא בג' אנשים אי אתי חד משני החיצונים לאפוקי לתוך ב' אמות של החיצון האחר, האמצעי יהיב אדעתיה ומדכר ליה. והלכה כר"ש בשלש חצירות שב' החיצונות בלבד אסורות זו עם זו: ז והיה מכיר אילן או גדר. שיכול להגיע שם קודם שתחשך, אלא שהוא עיף ורוצה לנוח במקומו: לא אמר

עמו, ושנים החיצונים אסורין זה עם זה שהרי אין להם כל שטח משותף.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לְמָה הַדָּבָר הזה של תחומין דומה? **לְשֵׁלֶשׁ הַצְּרוֹת** זו בצד זו **הַפְּתוּחוֹת** זו לְזו - הראשונה לשנייה והשנייה לשלישית, ו**פְּתוּחוֹת** גם כן כל אחת בפני עצמה **לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים** שבמקרה כזה כל חצר היא רשות לעצמה, ואין להן דריסת רגל זו על זו (כלומר אין דיירי חצר אחת רשאים לעבור דרך החצר האחרת), ונמצא שהחצרות אינן אסורות זו על זו, **עִרְבוּ שְׁתֵּיהֶן** - שתי החצרות החיצוניות **עִם הָאֲמֻצְעִית - הִיא** - החצר האמצעית **מְתַרְתָּ עִמָּהֶן** - עם החצרות החיצוניות להוציא מזו לזו, **וְהֵן מְתַרְוֹת עִמָּהּ³⁴**, **וְשֵׁתִים הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זו עִם זו** - אסור להוציא מזו לזו אפילו דרך האמצעית, עד שיעשו שלושתן עירוב אחד:

כיצד נמדדות האלפיים אמה

משנה ז

מִי שָׁבַא בְּדֶרֶךְ בערב שבת **וְחָשְׁכָה לוֹ** - שנעשה סמוך לחשכה, ורחוק הוא מביתו ארבעת אלפים אמה, **וְהָיָה מְכִיר אֵילָן אוֹ גֵּדֵר** הרחוק ממנו אלפיים אמה, ואם ירוץ בכל כוחו יגיע לשם קודם החשיכה, אלא שהוא עיף והולך לאיטו, **וְאָמַר** קודם השבת: **שְׁבִיתִי תַּחְתָּיו** - תחת האילן או הגדר - **לֹא אָמַר כָּלוּם** כיון שלא פירש איזה ארבע אמות

כלום. הואיל ולא פירש איזה ד' אמות בחר לו מתחתיו של אילן, לאו שביתה היא ואין לו אלא ד' אמות במקום שהוא שם, שהרי לא קנה שביתה במקומו כיון שעקר דעתו מלשבות כאן, ותחת

ביאורים והרחבות

34. בגמרא (מח, א) למדין שחכמים חולקים על רבי שמעון, וסוברים שכיון שיש דיירים רבים בחצר, חוששים שמא דיירי החיצונות יבואו לטלטל מזו לזו, ולכן אסורים לטלטל אף מהאמצעית אליהם (אך בשלושה אנשים, אין לגזור על האמצעי משום שניים החיצונים, שכן האמצעי יתן דעתו להזכיר להם שהם אסורים זה עם זה, ולכן גם לחכמים הוא מותר עמהם והם מותרים עמו).

ר' עובדיה מברטנורא
האילן נמי לא קנה שביתה. והני
מילי כשיש תחתיו של אילן ח'
אמות או יותר, דאיכא למימר
דהאי גיסא בחר או דהאי גיסא
בחר ולא הוי סיום, אבל ז'
אמות על כרחך מקצת ביתו
ניכר באמה אמצעית דא"א
שלא בררה, דאי באמצע האילן
בירר לו ד' אמות הרי היא מהן,
ואי מהאי גיסא או מהאי גיסא
הרי היא מהן, הלכך קנה שם
[שביתה]: אמר שביתתי
בעיקרו. הואיל וסיים מקומו,
אותה שביתה קונה לו אלפים
לצד רגליו ואלפים לצד ביתו:
ח ואם אינו מכיר. אילן או
גדר: או שאינו בקי בהלכה.
ואינו יודע שיועיל לו כשיאמר
שביתתי במקום פלוני. ואמר
שביתתי במקומו. זכה לו
מקומו: עגולות. דבערי מקלט
דמיניהו ילפינן אלפים אמה
של תחום שבת כתיב (במדבר
לה) [זה יהיה להם מגרשי

בחר לשביתתו³⁵ ואם אמר: **שְׁבִיתִי בְּעֵקְרוֹ** של
האילן או הגדר - **מֵהַלְךְ מִמְּקוֹם רְגְלֵי** - המקום
שנמצא בו **וְעַד עֵקְרוֹ** של האילן או הגדר **אֲלֵפִים**
אָמָּה, וְיִמְעָקְרוּ וְעַד בֵּיתוֹ עוד **אֲלֵפִים אָמָּה,**
נִמְצָא מֵהַלְךְ מִשְׁחָשְׁכָּה אַרְבַּעַת אֲלֵפִים אָמָּה:

משנה ח

אם אינו מכיר אילן או גדר בדרך לביתו, או
שאינו בקי בהלכה לומר שהוא קונה שביתה
במקום שהוא רחוק ממנו, **ואמר: שביתתי**
במקומי, זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח
ואין אומרים שהשביתה היתה בטעות³⁶.
אלפיים אמה אלו נמדדות **עגולות** - שמקיפים סביב
למקומו עיגול שקוטרו ארבעת אלפים אמה, **דְּבָרֵי**
רַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנָשִׁינְוֹס. וְחֻכְמִים אֲנֻמְרִים:
אלפיים אמה אלו נמדדות **מִרְבָּעוֹת** - שמקיפים
סביב למקומו ריבוע **כְּטַבְּלָא מִרְבָּעַת** - שהצלע
שלה ארבעת אלפים אמה, **כְּדִי שִׁיְהֵא נִשְׁכָּר** -
ירוויח **לְזוּיוֹת** שבהן יתר ריבוע על העיגול שבתוכו:

הערים]. לזה אתה נותן פאות דהיינו זויות, ואי אתה נותן פאות לשובתי שבת. ורבנן דבעו מרובעות דרשי זה לרבווי, כזה יהיו כל שובתי שבת. והלכה כחכמים: כטבלא מרובעת. כתב הרמב"ם לפי שא"א לעשות מרובע מצומצם בכיון, תנא כטבלא מרובעת, כלומר כדרך שבני אדם רגילים לרבע, אע"פ שאינו מרובע בצמצום: נשכר את הזויות. ארבע הפיאות שבאלכסונו של מרובע העודפות

ביאורים והרחבות

35. **פירוש:** כאשר אדם רוצה לקנות שביתה, עליו להגדיר בדיוק באיזה ארבע אמות הוא בוחר לשביתתו, לפיכך כאשר אמר "תחת האילן" או "תחת הגדר" אינו מקום מוגדר - לא אמר כלום.

בגמרא (מט, ב) נחלקו רב ושמואל בפירוש דברי המשנה "לא אמר כלום", רב אמר: לא אמר כלום כל עיקר. פירוש: אין לו שביתה תחת האילן (כיוון שלא קבע בו מקום מסוים), ואף במקום שהוא נמצא בו אינו קונה שביתה, שהרי עקר דעתו ולבו מלשבות כאן, לכן לא יזוז מארבע אמותיו. ושמואל אמר: לא אמר כלום לביתו, (שמאחר שלא ציין מקום שביתתו, אנחנו חוששים שמא ארבע אמותיו הם בתחילת נופו של האילן או בתחילת הגדר, ומשם עד ביתו יש יותר מאלפיים אמה), אבל לתחתיו של האילן יכול ללכת, שהרי ממה נפשך כל נופו של האילן הוא בתוך אלפיים ממקומו.

36. בגמרא (נא, א) שואלין: הני אלפים אמה היכן כתיבין? דתניא: (נאמר בשמות טז, כט:) "שבו איש תחתיו" - אלו ארבע אמות, "אל יצא איש ממקומו" - אלו אלפים אמה (כמבואר שם בגמרא בגזירה שווה).